

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over hoofdstukken over handel en duurzame ontwikkeling in vrijhandelsovereenkomsten van de EU**(initiatiefadvies)**

(2018/C 227/04)

Rapporteur: **Tanja BUZEK**

Besluit van de voltallige vergadering	19.10.2017
Rechtsgrondslag	Artikel 29, lid 2, van het reglement van orde Initiatiefadvies
Bevoegde afdeling	REX
Goedkeuring door de afdeling	26.1.2018
Goedkeuring door de voltallige vergadering	14.2.2018
Zitting nr.	532
Stemuitslag	133/1/9
(voor/tegen/onthoudingen)	

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) is ingenomen met het initiatief van de Europese Commissie om in een non-paper⁽¹⁾ na te gaan hoe de uitvoering van hoofdstukken over handel en duurzame ontwikkeling („Trade and Sustainable Development chapters”, TSD-hoofdstukken) in vrijhandelsovereenkomsten van de EU ervoor staat en om het maatschappelijk middenveld hierover te raadplegen.

1.2. Het EESC draagt er in belangrijke mate toe bij om het EU-handelsbeleid meer onder de aandacht te brengen van maatschappelijke organisaties uit zowel de EU-lidstaten als derde landen. De leden van het EESC blijven zich inzetten voor nauwere samenwerking met het maatschappelijk middenveld van derde landen bij het toezicht op de onderhandelingen over en de uitvoering van EU-handelsovereenkomsten.

1.3. Het EESC verzoekt de Commissie haar dialoog met het maatschappelijk middenveld te intensiveren om in huidige en toekomstige handelsovereenkomsten de werking van TSD-hoofdstukken verder te ontwikkelen en dit met name tot uiting te laten komen bij de herziening van het TSD-hoofdstuk in de Brede Economische en Handelsovereenkomst tussen de EU en Canada (CETA, „Comprehensive Economic and Trade Agreement”).

1.4. Wel dringt het EESC er bij de Commissie op aan ambitieuzer te zijn in haar aanpak, met name waar het gaat om het versterken van de effectieve afdwingbaarheid van de toezeggingen in TSD-hoofdstukken, die voor het EESC van cruciaal belang is. Aan TSD-hoofdstukken moet evenveel gewicht worden gegeven als aan die over commerciële, technische en tarifaire aangelegenheden.

1.4.1. Het EESC zou graag zien dat de DAG's worden belast met het toezicht op de gevolgen van alle onderdelen van handelsovereenkomsten voor de mensenrechten, arbeids- en milieurechten en dat hun werkerterrein wordt uitgebreid tot consumentenbelangen.

1.4.2. Het EESC betreurt de enge benadering van TSD-hoofdstukken wat betreft consumentenbelangen en zou het toejuichen dat binnen het TSD-kader een specifiek consumentenhoofdstuk wordt opgenomen, waarin op relevante internationale consumentenbeschermingsnormen wordt gewezen en de samenwerking bij de handhaving van consumentenrechten wordt versterkt.

⁽¹⁾ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/july/tradoc_155686.pdf

1.5. Het EESC is van mening dat TSD-hoofdstukken cruciaal zijn voor het bereiken van de doelstellingen die de Commissie in haar strategie over „Handel voor iedereen”⁽²⁾ en „Het in goede banen leiden van de mondialisering”⁽³⁾ heeft geformuleerd, en beschouwt de oprichting van interne adviesgroepen (DAG's) als een belangrijke verwezenlijking van de TSD-hoofdstukken om maatschappelijke organisaties in derde landen te versterken, hen te stimuleren zich actief in te zetten voor waarden die vergelijkbaar zijn met die welke wij erkennen als „EU-waarden”, zoals sociale, consumentenbeschermings- en milieunormen en culturele diversiteit, en de EU in deze landen een duidelijk gezicht te geven, alsmede een belangrijk platform te bieden om toe te zien op in handelsovereenkomsten gemaakte afspraken over mensenrechten, arbeids- en milieurechten.

1.6. Het EESC waardeert de opdracht om een deel van het lidmaatschap en het secretariaat van de DAG's op zich te nemen. Het benadrukt echter dat financiering en middelen een cruciale rol blijven spelen bij het functioneren van de huidige en toekomstige DAG's en verzoekt de Commissie alsook de Raad en het Parlement om dringend met het EESC structurele oplossingen voor deze kwestie uit te werken.

1.7. Het EESC vindt dat de Commissie actie moet ondernemen ter verbetering van de doeltreffendheid van TSD-hoofdstukken en van DAG's, met name als organen die met het toezicht op de verbintenissen in kwestie zijn belast. Vele aanbevelingen van praktische aard zouden zonder de tekst van de huidige TSD-hoofdstukken te wijzigen kunnen worden uitgevoerd, en dit zou dan ook onverwijld moeten gebeuren.

1.7.1. Tot de geconstateerde tekortkomingen behoren een onevenwichtig lidmaatschap en vertragingen bij de oprichting van DAG's, de noodzaak van gezamenlijke vergaderingen tussen EU-DAG's en de DAG's van de partnerlanden en deelname van DAG-voorzitters aan vergaderingen van de TSD-comités, waarbij zij het recht krijgen om de standpunten van hun groep te verwoorden, en het gebrek aan adequate financiering voor DAG's, zowel door de EU als de partnerlanden.

1.7.2. In dit verband stelt het EESC voor om in de tekst van de overeenkomst gezamenlijke vergaderingen van de DAG's van de EU en de partnerlanden op te nemen zodat ze ervaringen met gezamenlijke projecten kunnen uitwisselen en gezamenlijke aanbevelingen kunnen opstellen.

1.7.3. We dringen er sterk op aan om vóór de inwerkingtreding van de overeenkomst steun te verlenen aan capaciteitsopbouw voor het maatschappelijk middenveld in de EU en met name de partnerlanden, en om de spoedige oprichting van DAG's aan te moedigen, met de nodige politieke, financiële en logistieke steun, en tegelijkertijd voor een evenwichtig lidmaatschap te zorgen.

1.7.4. Ook wijzen we de Commissie erop dat er nog steeds kwesties zijn die tot verwarring aanleiding geven en die voortvloeien uit de overlappingen tussen de associatieovereenkomsten van de EU en de diepe en brede vrijhandelsovereenkomsten (DCFTA's) met Georgië, Moldavië en Oekraïne, en uit de ruimere rol die met name in Latijns Amerika is gegeven aan fora van maatschappelijke organisaties, waardoor de kernboodschappen van de DAG's van beide partijen zijn afgezwakt.

1.7.5. Daarnaast kritiseert het EESC ook het gebrek aan respons van de Commissie op klachten die door de DAG naar voren zijn gebracht. Daarom moeten monitoringmechanismen onafhankelijk kunnen leiden tot onderzoeken naar schendingen van TSD-verbintenissen.

1.8. Het EESC dringt er bij de Commissie op aan om een meer transparant en gestroomlijnd klachtenmechanisme in te stellen. Voorts beveelt het aan dat DAG-voorzitters aan vergaderingen van het TSD-comité deelnemen. Het TSD-comité zou ertoe verplicht moeten worden om binnen een redelijke termijn te reageren op vragen en aanbevelingen van de DAG's. Het EESC pleit voor een regelmatige dialoog tussen de EU-DAG's, de Commissie, de EDEO, het Europees Parlement en de EU-lidstaten.

1.9. Wat de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (SDG's) betreft, beveelt het EESC aan dat er een specifieke clausule wordt opgenomen om SDG's in alle toekomstige mandaten voor TSD-hoofdstukken te bevorderen.

⁽²⁾ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-globalisation_en.pdf

1.10. Gezien de krachtige toezegging van de Europese Commissie om de arbeidsbepalingen aan te scherpen, zouden partnerlanden moeten aantonen dat zij de acht fundamentele arbeidsverdragen van de IAO volledig in acht nemen, voordat er een handelsovereenkomst wordt gesloten. Als een partnerland deze verdragen niet geratificeerd of niet naar behoren ten uitvoer gelegd heeft of niet blijkt heeft gegeven van een gelijkwaardig beschermingsniveau, dan beveelt het EESC aan om te streven naar een stappenplan met harde afspraken dat in het TSD-hoofdstuk wordt opgenomen, om ervoor te zorgen dat dit tijdig alsnog wordt bereikt.

1.11. Het EESC stelt vast dat het non-paper de kwestie sancties aansnijdt. Wij sporen de Commissie aan om bestaande sanctiemechanismen in handelsovereenkomsten en het gebruik dat er tot nu toe van is gemaakt, verder te onderzoeken en lering te trekken uit hun potentiële beperkingen, teneinde de doeltreffendheid van een werkbaar nalevingsmechanisme dat in TSD-hoofdstukken zou kunnen worden ontwikkeld, te beoordelen en te verbeteren. Daarbij moet de Commissie terdege beseffen dat maatschappelijke groepen zowel hun steun voor het gebruik ervan hebben uitgesproken als hierover ernstige zorgen hebben geuit.

1.12. Het EESC wil graag bijdragen tot de ontwikkeling van nieuwe ideeën om de Commissie te helpen de doeltreffendheid van onafhankelijke handhavingsmechanismen in TSD-hoofdstukken te vergroten, vooral ook via het recht om te reageren wanneer met haar zorgen geen rekening wordt gehouden. Elk eventueel gebruik van sancties moet echter genuanceerd worden, want anders zullen potentiële handelspartners niet openstaan voor een dergelijke benadering: in tegenstelling tot bij SAP+ kunnen er in geval van geschillen namelijk niet eenzijdig bepalingen worden ingetrokken.

2. Achtergrond

2.1. Sinds de eerste opname van bepalingen over duurzame ontwikkeling in de economische partnerschaps-overeenkomst (EPO) EU-Cariforum en de in 2011 in werking getreden vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Zuid-Korea, bevatten alle handelsovereenkomsten van de EU een hoofdstuk over handel en duurzame ontwikkeling (een zgn. TSD-hoofdstuk). Momenteel heeft de EU tevens overeenkomsten met TSD-hoofdstukken met Midden-Amerika, Colombia en Peru, Georgië, Moldavië en Oekraïne. Ook toekomstige nieuwe overeenkomsten zullen die hoofdstukken bevatten.

2.2. In de laatste jaren is de belangstelling voor arbeids-, milieu- en consumentenbepalingen in handelsovereenkomsten toegenomen. Er vinden besprekingen plaats binnen het Europees Parlement en de Raad, in de lidstaten en tussen belanghebbenden uit het maatschappelijk middenveld, waaronder het EESC.

2.3. Het EESC heeft de voorbije jaren verschillende adviezen uitgebracht over en aanbevelingen gedaan voor diverse aspecten van handel en duurzame ontwikkeling in het handelsbeleid van de EU: met name de adviezen over de strategie „Handel voor iedereen”⁽⁴⁾, over de rol van handel en investeringen in relatie tot de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (SDG's)⁽⁵⁾ en zeer concreet over het TSD-hoofdstuk in de vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Zuid-Korea⁽⁶⁾. Over de vraag hoe TSD-hoofdstukken in vrijhandelsovereenkomsten daadwerkelijk effect kunnen sorteren, heeft het EESC in juli 2017 een conferentie georganiseerd waarbij met name leden van verschillende interne adviesgroepen (DAG's) waren betrokken⁽⁷⁾.

2.4. Er bestaan een aantal evaluaties van de impact en doeltreffendheid van de TSD-hoofdstukken. Over het algemeen is er in de EU sterke steun voor het opnemen van ambitieuze verbintenissen op het gebied van arbeidsrechten, milieu- en consumentenbescherming, alsook voor een actieve rol voor het maatschappelijk middenveld, in de huidige en toekomstige vrijhandelsovereenkomsten. Er moet echter ook worden aangetoond dat de TSD-hoofdstukken de ambities kunnen waarmaken die zijn geformuleerd in de mededeling „Handel voor iedereen”⁽⁸⁾ en het recente discussiedocument van de Commissie over het in goede banen leiden van de mondialisering⁽⁹⁾.

⁽⁴⁾ EESC-advies over handel voor iedereen — Naar een meer verantwoord handels- en investeringsbeleid, rapporteur: dhr. Peel (UK-I) (PB C 264 van 20.7.2016, blz. 123).

⁽⁵⁾ REX/486 — EESC-advies over de sleutelrol van handel en investeringen bij het nastreven en verwezenlijken van de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling, rapporteur: dhr. Peel (UK-I), corapporteur: dhr. Quarez (FR-II) (nog niet bekendgemaakt in het Publicatieblad).

⁽⁶⁾ EESC-advies over de vrijhandelsovereenkomst EU-Korea — Hoofdstuk betreffende handel en duurzame ontwikkeling, rapporteur: dhr. Fornea (RO-II) (PB C 81 van 2.3.2018, blz. 201).

⁽⁷⁾ Conferentie „Trade and Sustainable Development Chapters in EU Trade agreements — How to make a real impact?” — Samenvatting hoofdpunten: http://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/summary_conference_on_tsd_chapters_in_eu_trade_agreements.pdf

⁽⁸⁾ Op. cit.

⁽⁹⁾ Op. cit.

2.5. In het kader van de goedkeuring van de CETA-overeenkomst door het Europees Parlement heeft EU-commissaris voor Handel Malmström de leden van het Europees Parlement beloofd ⁽¹⁰⁾ een brede openbare raadpleging te organiseren met EP-leden en het maatschappelijk middenveld, waaronder het EESC, over hoofdstukken inzake handel en duurzame ontwikkeling. Deze bezinning op de tenuitvoerlegging van TSD-hoofdstukken is ook nodig in het kader van de lopende handelsbesprekingen met Mexico en de Mercosur en om het EU-standpunt vast te stellen voor een eventuele herziening van het CETA-hoofdstuk ⁽¹¹⁾, zoals door beide partijen is overeengekomen in het gezamenlijk uitleggingsinstrument bij de CETA-overeenkomst ⁽¹²⁾.

2.6. Het op 11 juli 2017 gepubliceerde non-paper van de Commissie ⁽¹³⁾ was bedoeld om in de maanden daarna een discussie op gang te brengen met het Europees Parlement, de Raad en maatschappelijke betrokkenen. In dit document wordt de huidige praktijk beschreven en beoordeeld, worden twee opties gepresenteerd om de uitvoering van de TSD-hoofdstukken te verbeteren en worden er aan belanghebbenden verschillende vragen gesteld. Dit EESC-advies is bedoeld als bijdrage aan dit proces en om na te denken over deze kwesties.

2.7. De lidstaten hebben het non-paper ontvangen en dienen opmerkingen en voorstellen in. Het Europees Parlement heeft hierover tijdens zijn plenaire vergadering in januari 2018 gedebatteerd.

3. Algemene opmerkingen

3.1. Het EESC is ingenomen met het initiatief van de Europese Commissie om na te gaan hoe de uitvoering van TSD-hoofdstukken in vrijhandelsovereenkomsten van de EU ervoor staat ⁽¹⁴⁾ en met het non-paper van DG Handel waarmee beoogd wordt hierover een debat op gang te brengen en het maatschappelijk middenveld te vragen hoe de uitvoering kan worden verbeterd.

3.2. Het EESC is van mening dat TSD-hoofdstukken cruciaal zijn om werk te maken van het streven van de Commissie naar bevordering van de VN-doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling, zoals uiteengezet in haar strategie „Handel voor iedereen” en haar discussienota over het in goede banen leiden van de mondialisering. Ze zijn even belangrijk als het nakomen van internationale verplichtingen, zoals die welke zijn aangegaan in het kader van de Overeenkomst van Parijs over klimaatverandering en die over de handel in fossiele brandstoffen.

3.3. In het kader van de SDG's zou het EESC de aandacht willen vestigen op de conclusies en aanbevelingen uit zijn desbetreffende advies ⁽¹⁵⁾, waarin het er met name voor pleit dat alle toekomstige EU-onderhandelingsmandaten voor hoofdstukken handel en duurzame ontwikkeling in handels- en partnerschapsovereenkomsten „een specifieke clausule bevatten die beide partijen van elk mechanisme voor monitoring door het maatschappelijk middenveld ertoe verplicht samen te werken om de SDG's te bevorderen” en dat aan TSD-hoofdstukken „evenveel gewicht [wordt] gegeven als aan die over commerciële, technische en tarifaire aangelegenheden.”

3.3.1. Het EESC heeft al eerder opgemerkt ⁽¹⁶⁾ dat SDG 17 specifiek verwijst naar de rol van het maatschappelijk middenveld, waarbij het erop heeft gewezen „dat een succesvolle duurzame-ontwikkelingsagenda partnerschappen vereist tussen overheden, bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld”. Ook wordt in de SDG's voor het eerst in de geschiedenis van de VN gespecificeerd dat regeringen verantwoording moeten afleggen aan de bevolking.

⁽¹⁰⁾ Brief van commissaris Malmström aan dhr. Lange, voorzitter van de commissie INTA, januari 2017, <https://ec.europa.eu/carol/index-iframe.cfm?fuseaction=download&documentId=090166e5af9d7b2e&title=letter.pdf>

⁽¹¹⁾ Brief van commissaris Malmström aan dhr. Champagne, Canadees minister van Internationale Handel, oktober 2017, https://ec.europa.eu/carol/index-iframe.cfm?fuseaction=download&documentId=090166e5b568bc60&title=SIGNED_LETTER.pdf.

⁽¹²⁾ Gezamenlijk uitleggingsinstrument betreffende de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen Canada en de Europese Unie en haar lidstaten (PB L 11 van 14.1.2017, blz. 3).

⁽¹³⁾ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1689>

⁽¹⁴⁾ Verslag van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over de uitvoering van vrijhandelsovereenkomsten, gepubliceerd op 9 november 2017.

⁽¹⁵⁾ REX/486 — EESC-advies over de sleutelrol van handel en investeringen bij het nastreven en verwezenlijken van de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling, rapporteur: dhr. Peel (UK-I), corapporteur: dhr. Quarez (FR-II) (nog niet bekendgemaakt in het Publicatieblad).

⁽¹⁶⁾ REX/486 — EESC-advies over de sleutelrol van handel en investeringen bij het nastreven en verwezenlijken van de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling, rapporteur: dhr. Peel (UK-I), corapporteur: dhr. Quarez (FR-II) (nog niet bekendgemaakt in het Publicatieblad).

3.4. Het EESC betreurt echter de enge benadering in de huidige discussie over TSD-hoofdstukken en het algemene toepassingsgebied ervan waar het gaat om consumentenbelangen. Terwijl in de strategie „Handel voor iedereen” de nadruk ligt op het vertrouwen van de consument in veilige producten, wordt in de consumentenbeschermingsrichtsnoeren van de VN⁽¹⁷⁾ een veel ruimere opvatting gehanteerd, waarin het bijv. ook gaat om de bescherming van de privacy van consumenten, hun rechten op het gebied van e-handel en het recht op effectieve handhaving van consumentenrechten. Gezien de gevolgen van de handelsliberalisering voor de consument zou het EESC graag zien dat er binnen het TSD-kader een specifiek hoofdstuk „handel en consumenten” wordt opgenomen waarin relevante internationale consumentenbeschermingsnormen worden vermeld en dat de samenwerking op het gebied van de handhaving van consumentenrechten versterkt.

3.5. Het EESC zou het ook toejuichen als ernaar gestreefd werd om een genderdimensie in het handelsbeleid op te nemen, meer in het bijzonder in de TSD-hoofdstukken. In veel handelslanden in de EU maken vrouwen het leeuwendeel uit van de arbeidskrachten in specifieke sectoren, zoals de textielindustrie. De EU-handelsovereenkomsten mogen dan ook niet tot meer ongelijkheid tussen mannen en vrouwen leiden. De Europese Commissie moet ervoor zorgen dat de internationale arbeidsnormen met betrekking tot gendergelijkheid en rechten van vrouwelijke werknemers op het werk volledig worden geëerbiedigd. Het EESC dringt met name aan op de naleving van IAO-Verdrag nr. 100 inzake gelijke beloning, Verdrag nr. 111 betreffende discriminatie op het gebied van arbeid en beroep, waarin non-discriminatie op de werkplek wordt bevorderd, en Verdrag nr. 183 betreffende bescherming van het moederschap.

3.6. Het EESC verzoekt de Commissie intensiever met het maatschappelijk middenveld te overleggen om in huidige en toekomstige handelsovereenkomsten de werking van TSD-hoofdstukken verder te ontwikkelen. Dit zou met name tot uiting moeten komen bij de herziening van het TSD-hoofdstuk in de CETA⁽¹⁸⁾. Het EESC juicht de door commissaris Malmström beloofde vroegtijdige herziening van de handels- en arbeids- en handels- en milieubepalingen van de overeenkomst toe en wil graag bij deze herziening worden betrokken.

3.7. Het EESC draagt er in belangrijke mate toe bij om het EU-handelsbeleid meer onder de aandacht te brengen van maatschappelijke organisaties uit zowel de EU-lidstaten als derde landen. De leden van het EESC blijven zich inzetten voor nauwere samenwerking met het maatschappelijk middenveld van derde landen bij het toezicht op de onderhandelingen over en de uitvoering van EU-handelsovereenkomsten. Dit proactieve optreden van het EESC is nog steeds van cruciaal belang om maatschappelijke organisaties in het buitenland te versterken en handelsbesluitvormingsprocessen verder te democratiseren.

3.8. Hoewel TSD-bepalingen nog maar sinds vrij korte tijd ten uitvoer worden gelegd (de eerste vrijhandelsovereenkomst van de nieuwe generatie, nl. die tussen de EU en Zuid-Korea, is zes jaar geleden in werking getreden), heeft het EESC een aantal verwezenlijkingen en tekortkomingen vastgesteld die geanalyseerd en gebruikt moeten worden als basis voor de komende herziening van het TSD-hoofdstuk van de CETA en andere handelsovereenkomsten.

3.9. Een essentiële verwezenlijking van de TSD-hoofdstukken is de oprichting van interne adviesgroepen (DAG's), want hiermee krijgt het maatschappelijk middenveld een belangrijk platform om toe te zien op in handelsovereenkomsten gemaakte afspraken over mensenrechten, arbeids- en milieurechten. Het EESC acht het echter wel belangrijk dat ook consumentenbelangen hieronder komen te vallen.

3.9.1. Daarnaast zou de EU, voor zover haar bevoegdheden dat toelaten, moeten streven naar meer synergie tussen de formulering van TSD-hoofdstukken en de 27 bindende milieu- en IAO-verdragen die van belang zijn voor haar programma SAP+ (alsmede de vereisten voor de regeling „Everything but arms” (EBA) voor de minst ontwikkelde landen).

3.10. Het EESC waardeert de opdracht om een deel van het lidmaatschap en het secretariaat op zich te nemen van de zes DAG's die tot nu toe zijn opgericht op grond van de volgende overeenkomsten: de vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Korea, de vrijhandelsovereenkomst tussen de EU en Colombia/Peru, de associatieovereenkomst tussen de EU en Midden-Amerika, de DCFTA (diepe en brede vrijhandelsovereenkomst) tussen de EU en Georgië, de DCFTA EU-Moldavië, de DCFTA EU-Oekraïne, alsmede van het Raadgevend Comité voor de economische partnerschapsovereenkomst (EPO) EU-Cariforum. Verder kijkt het EESC ernaar uit om zijn werkzaamheden voort te zetten in toekomstige DAG's, zoals die voor de CETA en de vrijhandelsovereenkomst EU-Japan.

⁽¹⁷⁾ http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditccplpmisc2016d1_en.pdf

⁽¹⁸⁾ Brief van commissaris Malmström aan dhr. Champagne, Canadees minister van Internationale Handel, oktober 2017, op. cit.

3.10.1. Ook wijzen we de Commissie erop dat er nog steeds kwesties zijn die tot verwarring aanleiding geven. Ten eerste bestaan er overlappingen tussen de associatieovereenkomsten van de EU en de diepe en brede vrijhandelsovereenkomsten (DCFTA's) met Georgië, Moldavië en Oekraïne, die voor lokale maatschappelijke organisaties moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn. Ten tweede is er, met name in Latijns Amerika, een ruimere rol gegeven aan fora van maatschappelijke organisaties, waardoor de focus verloren is gegaan en de kernboodschappen van de DAG's van beide partijen zijn afgezwakt.

3.11. Financiering en middelen blijven echter een cruciaal punt. Met zeven bestaande monitoringmechanismen (voor de zes vrijhandelsovereenkomsten en de EPO EU-Cariforum) en nog meer mechanismen in de pijplijn, onder meer voor de zeer belangrijke overeenkomsten met Canada en Japan, wordt het voor het EESC een hele uitdaging om de huidige en toekomstige DAG's zonder extra middelen effectief te laten functioneren. De Commissie zou in samenwerking met het EESC dringend structurele oplossingen moeten uitwerken en er met het Europees Parlement en de Raad voor moeten zorgen dat er voldoende middelen beschikbaar zijn om deze monitoringmechanismen te laten functioneren en dat representatieve groepen uit het maatschappelijk middenveld hierin volwaardig kunnen participeren.

3.12. Zoals het EESC al in een aantal adviezen heeft aangegeven⁽¹⁹⁾, zijn doeltreffende handhavingsmechanismen voor TSD-hoofdstukken van essentieel belang. De DAG's komt als monitoringinstanties de belangrijke rol toe om ervoor te zorgen dat schendingen van TSD-afspraken opgespoord en doeltreffend aangepakt worden. Het EESC heeft als actief lid van DAG's van de EU een belangrijke bijdrage geleverd aan hun werkzaamheden en dringt er dan ook bij de Commissie op aan om ambitieuzer te zijn waar het gaat om een doeltreffend handhavingsmechanisme. Wat Zuid-Korea betreft stelt het EESC vast dat de DAG van de EU de Commissie heeft verzocht⁽²⁰⁾ geschillenprocedures in te leiden. De Commissie heeft dat nog niet gedaan, al heeft ze wel geprobeerd om de kwestie aan te pakken. In dit verband heeft het EESC erop gewezen dat „de tenuitvoerlegging van de duurzame-ontwikkelingsaspecten van de overeenkomst, met name op arbeidsgebied, [...] ontoereikend” is⁽²¹⁾.

3.13. Het EESC is van mening dat bedrijven bij het waarborgen van de naleving van arbeids- en sociale rechten een belangrijke rol kunnen spelen door wetten die de rechten van werknemers beschermen te steunen en toe te passen, en door met vakbonden een sociale dialoog te voeren die uitmondt in afspraken over fatsoenlijke normen betreffende zowel hun rechtstreekse bedrijfsactiviteiten als hun hele toeleveringsketen. Het EESC verzoekt de Commissie ervoor te zorgen dat handelsovereenkomsten goed ondernemingsgedrag ondersteunen en sociale dumping alsook ondermijning van sociale normen voorkomen, en wel door clausules inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen te ontwikkelen en daarin harde afspraken op te nemen die in overeenstemming zijn met de OESO-richtsnoeren voor ondernemingen en mensenrechten. Daarbij horen ook nationale contactpunten (NCP's)⁽²²⁾, die onafhankelijk en zodanig gestructureerd moeten zijn dat de sociale partners als leden van de NCP's of het NCP-toezichtcomité erbij worden betrokken. In dit kader moet gezorgd worden voor adequate opleiding en voor toereikende personele en financiële middelen.

3.14. Het EESC wil graag bijdragen tot de ontwikkeling van nieuwe ideeën om de Commissie te helpen de doeltreffendheid van onafhankelijke handhavingsmechanismen in TSD-hoofdstukken te vergroten, vooral ook via het recht om te reageren wanneer met haar zorgen geen rekening wordt gehouden. Aan een eventueel gebruik van sancties moet een genuanceerde benadering ten grondslag liggen.

4. Specifieke opmerkingen

4.1. Het EESC vindt dat de Commissie actie moet ondernemen om de TSD-hoofdstukken doeltreffender te maken zodat de sociale, milieu-, consumenten- en arbeidsrechten worden gerespecteerd. Belangrijk hierbij is het verbeteren van de doeltreffendheid van DAG's als de instanties die met de monitoring van de desbetreffende afspraken zijn belast.

⁽¹⁹⁾ EESC-advies over handel voor iedereen — Naar een meer verantwoord handels- en investeringsbeleid, rapporteur: dhr. Peel (UK-I) (PB C 264 van 20.7.2016, blz. 123); EESC-advies over de sleutelrol van handel en investeringen bij het nastreven en verwezenlijken van de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling, rapporteur: dhr. de Buck, corapporteur: mevr. Buzek (PB C 487 van 28.12.2016, blz. 30). EESC-advies over de vrijhandelsovereenkomst EU-Korea — Hoofdstuk betreffende handel en duurzame ontwikkeling, rapporteur: dhr. Fornea (RO-II) (PB C 81 van 2.3.2018, blz. 201).

⁽²⁰⁾ Brief aan commissaris Malmström inzake overleg op regeringsniveau krachtens de vrijhandelsovereenkomst EU-Korea, december 2016, http://ec.europa.eu/carol/?fuseaction=download&documentId=090166e5af1bf802&title=EU_DAG%20letter%20to%20Commissioner%20Malmstrom_signed%20by%20the%20Chair%20and%20Vice-Chairs.pdf

⁽²¹⁾ EESC-advies over de vrijhandelsovereenkomst EU-Korea — hoofdstuk betreffende handel en duurzame ontwikkeling, rapporteur: dhr. Fornea (RO-II) (PB C 81 van 2.3.2018, blz. 201).

⁽²²⁾ Regeringen die de richtsnoeren onderschrijven, moeten een nationaal contactpunt (NCP) oprichten, dat als voornaamste taak heeft de richtsnoeren doeltreffender te maken door promotieactiviteiten te ondernemen, verzoeken om inlichtingen te behandelen en bij te dragen tot de oplossing van problemen die door de vermeende niet-naleving van de richtsnoeren in specifieke gevallen kunnen ontstaan. NCP's helpen ondernemingen en hun belanghebbenden bij het nemen van passende maatregelen om de naleving van de richtsnoeren te bevorderen. Zij bieden een platform voor bemiddeling en verzoening om praktische problemen op te lossen die zich bij de toepassing van de richtsnoeren kunnen voordoen.

4.1.1. Het EESC stelt vast dat diverse belanghebbenden voorstellen hebben gedaan om de onafhankelijkheid en doeltreffendheid van TSD-hoofdstukken in handelsovereenkomsten te verbeteren en deelt de mening dat het nakomen van TSD-toezeggingen krachtig moet worden aangemoedigd. Wat arbeidsbepalingen betreft gaat het hierbij onder meer om het voorstel inzake een onafhankelijk secretariaat voor arbeidsvraagstukken⁽²³⁾ en een mechanisme betreffende collectieve klachten zoals voorgesteld in het model voor een hoofdstuk over arbeid⁽²⁴⁾.

4.2. Het EESC heeft de met TSD-hoofdstukken opgedane ervaringen geëvalueerd. De volgende tekortkomingen zijn geconstateerd en het EESC roept de Commissie op deze aan te pakken:

- gebrek aan een evenwichtig lidmaatschap in de DAG's van de EU en de partnerlanden;
- gebrek aan politieke wil in sommige partnerlanden om hun DAG's tijdig op te richten;
- gebrek aan adequate financiering voor DAG's in zowel de EU als de partnerlanden;
- noodzaak om in de tekst van de overeenkomst gezamenlijke vergaderingen van de DAG's van de EU en de partnerlanden op te nemen om hen in staat te stellen ervaringen met gezamenlijke projecten uit te wisselen en gezamenlijke aanbevelingen op te stellen;
- noodzaak van deelname van DAG-voorzitters aan vergaderingen van TSD-comités, waarbij zij het recht krijgen om de standpunten van hun groep te verwoorden, zodat de boodschappen van het maatschappelijk middenveld aan de regeringen kunnen worden overgebracht;
- gebrek aan respons van de Europese Commissie op klachten die door de DAG naar voren zijn gebracht inzake schendingen van TSD-verbintenissen.

4.3. EESC-leden van DAG's en andere organisaties die het bedrijfsleven, de werknemers en de vrijwilligerssector vertegenwoordigen, hebben een aantal aanbevelingen gedaan voor maatregelen van de Commissie om de tekortkomingen van handelsovereenkomsten aan te pakken en DAG's doeltreffender te maken zodat de toezeggingen om sociale en arbeidsrechten en milieubepalingen te handhaven, worden nagekomen. De Commissie zou deze aanbevelingen grondig moeten bekijken. Zo is er aanbevolen om:

- capaciteitsopbouw te ondersteunen en de inhoud van de TSD-hoofdstukken meer en beter onder de aandacht te brengen van maatschappelijke organisaties uit de EU en de partnerlanden voordat de overeenkomst in werking treedt;
- een onafhankelijk secretariaat voor arbeidsvraagstukken en een mechanisme betreffende collectieve klachten in te stellen;
- te garanderen dat de DAG's van zowel de EU als de partnerlanden over voldoende financiering en middelen kunnen beschikken zodat vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld volwaardig kunnen participeren, en dat er financiële middelen beschikbaar worden gesteld voor gerechtvaardigde activiteiten, zoals analytische werkzaamheden of workshops in het kader van de gezamenlijke jaarlijkse vergaderingen;
- de regeringen van de partnerlanden aan te moedigen om snel DAG's op te richten en de nodige politieke en logistieke steun aan hun DAG's te verlenen, en tegelijkertijd voor een evenwichtig lidmaatschap te zorgen;
- een meer transparant en gestroomlijnd klachtenmechanisme in te stellen;
- een regelmatige dialoog tot stand te brengen tussen de EU-DAG's, de Commissie, de EDEO, het Europees Parlement en de EU-lidstaten;
- het TSD-comité ertoe te verplichten binnen een redelijke termijn te reageren op kwesties en aanbevelingen die door de DAG's naar voren zijn gebracht;

⁽²³⁾ Ontwerpmodel voor het hoofdstuk over arbeid in EU-vrijhandelsovereenkomsten, ontwikkeld door de Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) in samenwerking met de voorzitter van de commissie INTA, Bernd Lange, juni 2017 <http://www.fes-asia.org/news/model-labour-chapter-for-eu-trade-agreements/>

⁽²⁴⁾ Non-paper op basis van een gezamenlijk voorstel van het Europees Verbond van Vakverenigingen (EVV) en de Amerikaanse Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations (AFL-CIO), september 2016, <https://www.etuc.org/en/page/non-paper-introducing-independent-labour-secretariat-ceta>

- de DAG's te belasten met de monitoring van de gevolgen die álle onderdelen van handelsovereenkomsten, en dus niet alleen het TSD-hoofdstuk, voor de mensenrechten, arbeids-, milieu- en consumentenrechten hebben (het EESC stelt met voldoening vast dat met dit voorstel rekening is gehouden in het Commissieverslag over de tenuitvoerlegging van de mededeling „Handel voor iedereen”);
- de partnerlanden ertoe te verplichten om aan te tonen dat zij de acht fundamentele arbeidsverdragen van de IAO volledig naleven, voordat een handelsovereenkomst wordt gesloten. Als een partnerland deze verdragen niet geratificeerd of niet naar behoren ten uitvoer gelegd heeft of niet blijkt heeft gegeven van een gelijkwaardig beschermingsniveau, zou gestreefd moeten worden naar een stappenplan met harde afspraken in het TSD-hoofdstuk, om ervoor te zorgen dat dit tijdig alsnog wordt bereikt.
- van zowel regeringen als bedrijven die op hun grondgebied werkzaam zijn te verlangen dat zij zich houden aan de normen uit de IAO-agenda voor fatsoenlijk werk⁽²⁵⁾, die verder gaat dan de fundamentele arbeidsnormen en ook toegevingen betreft inzake rechten op gebieden zoals gendergelijkheid en gezondheid en veiligheid.

4.4. Het EESC is van mening dat de bovenstaande praktische aanbevelingen zonder de tekst van de huidige TSD-hoofdstukken te wijzigen kunnen worden uitgevoerd, en dat dit dan ook onverwijld zou moeten gebeuren.

4.5. Monitoringmechanismen kunnen volgens het EESC pas zoden aan de dijk zetten als ze er op eigen initiatief voor kunnen zorgen dat schendingen van TSD-verbintenissen worden onderzocht. Worden er inbreuken geconstateerd, dan moet er onverwijld een geschillenbeslechtingsprocedure worden opgestart, waarbij het de opdracht moet zijn om naleving daadwerkelijk af te dwingen. Het EESC stelt vast dat er in handelsovereenkomsten die door verschillende landen, waaronder de VS en Canada, zijn gesloten, een aantal uiteenlopende modellen bestaan die het mogelijk maken om materiële sancties op te leggen in geval van schending van verbintenissen.

4.6. Het EESC vindt het jammer dat het non-paper lijkt te suggereren dat de waarde van straffen of sancties in handelsovereenkomsten uitsluitend kan worden beoordeeld aan de hand van één rechtszaak, die door de Verenigde Staten op basis van de CAFTA tegen Guatemala is aangespannen⁽²⁶⁾. Het is de VS niet gelukt deze zaak te winnen, maar dat had niet te maken met de vraag of er sancties konden worden opgelegd, maar met de manier waarop de verplichtingen in het hoofdstuk over arbeid in de CAFTA zijn omschreven. Op grond van dit hoofdstuk zijn sancties alleen gewettigd als arbeidsrechten zodanig worden geschonden dat de handel wordt beïnvloed. In dit geval was het panel van oordeel dat de arbeidsrechten van de IAO weliswaar duidelijk waren geschonden, maar dat er onvoldoende aanwijzingen waren dat dit „op zodanige wijze was gebeurd dat de handel werd beïnvloed”. De Commissie zou verder onderzoek moeten doen naar bestaande sanctiemechanismen in handelsovereenkomsten, het gebruik dat er tot dusverre van is gemaakt, en hun potentiële beperkingen, waarbij ze terdege dient te beseffen dat maatschappelijke groepen zowel hun steun voor het gebruik ervan hebben uitgesproken als hierover ernstige zorgen hebben geuit.

4.7. De Amerikaanse benadering van sancties kent ook nog beperkingen waar het gaat om ontvankelijkheid, reikwijdte en duur van de procedure, waardoor slechts een zeer klein aantal zaken door de sanctieaanpak is opgelost. De Commissie zou lering moeten trekken uit de beperkingen van de sanctiemechanismen in handelsovereenkomsten die door de VS en andere landen zoals Canada zijn gesloten, teneinde de doeltreffendheid van een werkbaar nalevingsmechanisme dat in TSD-hoofdstukken zou kunnen worden ontwikkeld, te beoordelen en te verbeteren. Een mogelijke beperking is het gevaar dat de EU haar handelspartners ontmoedigt om onderhandelingen aan te gaan, of dat haar eigen invloed bij dergelijke onderhandelingen vermindert.

4.8. Het EESC staat klaar om de Commissie te helpen bij de uitwerking van een doeltreffend mechanisme waarmee de tenuitvoerlegging en de monitoring van TSD-hoofdstukken in EU-vrijhandelsovereenkomsten kunnen worden verbeterd en de volledige naleving ervan kan worden gewaarborgd, uitgaande van de ervaringen van andere landen en van voorstellen die door ondernemings-, milieu-, werknemers- en andere maatschappelijke organisaties zijn ontwikkeld.

Brussel, 14 februari 2018.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Georges DASSIS

⁽²⁵⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-integration/documents/publication/wcms_229374.pdf

⁽²⁶⁾ Zie <https://www.ictsd.org/bridges-news/bridges/news/trade-dispute-panel-issues-ruling-in-us-guatemala-labour-law-case>